CPAS OCMW 1030 CSS

SCHAARBEEK EN OUDERSCHAP: KRUISBESTUIVING MET HET OOG OP EEN BETER AANGEPASTE BEGELEIDING

Resultaten van de kwalitatieve enquête

Dit verslag is het resultaat van een collectief werk en werd opgesteld door Carlo Caldarini
(OCMW van Schaarbeek, Sociaal observatorium)

Werkgroep Ouderschapsbanden 1030
8 oktober 2024

CPAS OCMW 1030
Coordination Sociale Schaerbeek
COMMISSION COMMUNAUTAIRE COMMUNE
GEMEENSCHAPPELIJKE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE

Boulevard Auguste Reyerslaan 70 - 1030 Schaerbeek
www.cass-cssa.be
cass@cpas-schaerbeek.brussels

Inhoudstafel

Edito *4*

Inleiding *6*

Deel I. Vaststellingen van de professionals *8*

"Eerst de gaten vullen die het schip doen zinken…" 8

"We zijn een soort van brandweerdienst…" 9

"Bruggen slaan naar kinderen…" 9

"Banden smeden om het vertrouwen te winnen …" 10

Samenvatting **11**

Deel II. Getuigenissen van de ouders *12*

1) Hoe representatief? **12**

2) Vaders in de schaduw? **13**

3) Een poging om de getuigenissen in categorieën op te delen **15**

"Ik heb schrik dat mijn zoon met slechte mensen omgaat…" 16

"Ik wil dat mijn kinderen gehoorzamen…" 17

"Ik denk niet aan mezelf, het welzijn van mijn kinderen is mijn prioriteit …" 17

"Ik zoek hulp op de ontmoetingsplaatsen…" 19

"Moet ik mijn kind in het Vlaamse schoolnet inschrijven?" 20

"De afwezige ouder heeft altijd de leuke rol…" 21

"Door al die financiële problemen, voel ik me soms een stommerik …" 22

"Heel mijn familie woont in Afrika…" 23

"Moet ik hem laten huilen?" 24

"Ik ben bang dat mijn kinderen homoseksueel worden…" 25

4) Samenvatting **26**

5) Tegenstrijdigheden en spanningen in de antwoorden van de ouders **28**

a. Sociaal milieu vs. kerngezin 28

b. Welzijn van de kinderen vs. stress van de ouders 29

c. Steun van de gemeenschap vs. eigen ervaringen 29

Deel III. Raakvlakken en verschillende standpunten tussen de ouders en de professionals *31*

1) Vlakken waarop de standpunten van de twee groepen van elkaar verschillen **31**

a. Expertise van de professionals en ervaringen van de ouders: sterker inzetten op dialoog 31

b. Onzichtbare vaders in de ouderrelaties 32

c. De perceptie van de urgentie en het belang van de tussenkomsten 32
d. De verwachtingen en realiteiten in verband met opvoeding en culturele waarden 33
e. De impact van nieuwe technologieën en schermen 34

2) Raakvlakken 34

a. Een groeiende behoefte aan steun en middelen 34
b. Het belang van de opvoeding en het welzijn van de kinderen 35
c. Het belang van de ontmoetingsplaatsen om opnieuw contacten te leggen 35

Conclusies: Op naar een gedeeld ouderschap en een sterkere begeleiding 36

1) Enkele actiemogelijkheden voor de professionals 37

2) Aanbevelingen voor de lokale instellingen 37

Edito

Een van de opdrachten van de CSSA, de Coördinatie van de Schaarbeekse Sociale Actie, is o.a. om een thema of actuele kwestie aan te snijden en alle lokale spelers in het sociale en gezondheidsdomein samen te brengen om er samen vragen over te stellen, het te onderzoeken en analyseren en eventueel voorstellen te doen.

Zo vingen we de laatste tijd regelmatig signalen op van professionals die zich hoe langer, hoe meer zorgen maken over de band tussen ouders en hun kinderen. Deze signalen mogen dan misschien tegenstrijdig lijken met aan de ene zijde moeders en vaders die hun ouderrol met te veel toewijding spelen en zich van de maatschappij isoleren en aan de andere zijde volwassenen die de moed opgeven voor wat de opvoeding van hun kinderen betreft en aan parentale burn-out leiden door de te zware mentale belasting. En als klap op de vuurpijl hebben sommige jonge kinderen ook nog een motorische en taalachterstand, zijn ze later zindelijk...

Allemaal verontrustende signalen vanop het terrein die ons ertoe aanmoedigen om de "beleidsmakers" en de maatschappij in de brede zin van het woord te waarschuwen om de situatie juist in te schatten en passende antwoorden te vinden.

We vragen dat er collectief rekening gehouden wordt met de nieuwe maatschappelijke feiten in een context waarin vooral het individu voorop wordt gesteld. Hoe kunnen we deze mensen begeleiden die zeggen zich slecht en schuldig te voelen omdat ze "hun" slechte zelfbeheersing als een falen ervaren?

Waarom samenkomen met andere mensen en zo riskeren dat ze het niet met ons eens zijn? Waarom zich inzetten, onze kostbare tijd steken in iets om uiteindelijk niet gehoord te worden, te zien dat er geen rekening met ons wordt gehouden?

Gelukkig geloven sommigen nog in de kracht van samenwerking en zetten ze zich in voor het algemeen welzijn, stellen ze zichzelf in vraag ter verrijking van hun dagelijkse werk.

We willen dus iedereen bedanken die dit leerrijke werk heeft mogelijk gemaakt. Bedankt ook aan de ouders die hun vertrouwen in ons hebben gesteld en de tijd hebben genomen om soms erg persoonlijke vragen te beantwoorden.

Bedankt aan de organisaties, partners die ons verwelkomden en de kans gaven om ouders te ontmoeten.

Bedankt aan Carlo Caldarini van het Sociaal observatorium van het OCMW van Schaarbeek voor zijn begeleiding tijdens heel het proces en voor zijn analysewerk.

Bedankt aan de professoren en studenten van de EHB (Erasmushogeschool Brussel) voor hun betrokkenheid bij dit project.

Bedankt aan Jean-Baptiste Dayez en Sonia de Clerck voor het leiden van en notuleren tijdens de Focusgroep Professionals.

En tot slot ook bedankt aan alle partners die hebben deelgenomen aan de werkgroep Ouderschapsbanden 1030 van de CSSA en die deze (eerste) analyse mogelijk maakten.

"It takes a village to raise a child. Ik vraag links en rechts advies, soms bel ik mijn ouders, soms vrienden. Ik kan hier in de crèche vragen stellen als ik ongerust ben. Ook als ik bij ONE (de Franstalige evenknie van Kind en Gezin) langs ga, stel ik vragen. Ik denk dat ik me zo kan redden. Ik ging ook langs bij 'Maison des Parents' voor psychomotoriekactiviteiten."

(Gesprek met een van de moeders van het kinderdagverblijf 'Atout Couleur')

"Zelfs als de kinderen groot zijn, leef je nog in angst omdat je niet weet wat er kan gebeuren. Je hebt schrik dat het kind met de mensen in de straat omgaat en dus dat zelfs al probeer je je kind goed op te voeden, dit toch tot niets leidt door wat ze dag na dag in de wijk zien. Het is moeilijk om aan de kinderen uit te leggen wat ze op straat zien en waarom de mensen dat doen. We zijn verplicht om altijd bij hen te zijn, ook als ze groot zijn, om ervoor te zorgen dat ze niet in dezelfde problemen geraken."

(Focusgroep 'Maison des Parents')

Inleiding

Deze enquête ontstond ten gevolge van verschillende verontrustende vaststellingen van professionals uit de ouderschapssector in Schaarbeek, een dichtbevolkte gemeente met een relatief jonge bevolking, waar de verscheidenheid aan sociale, economische en stedelijke behoeften grote uitdagingen met zich meebrengt op het vlak van huisvesting, mobiliteit, ongelijkheid en sociale cohesie. Hoewel de gemeente meer dan 130.000 inwoners telt vinden de professionals van de sector dat er onvoldoende initiatieven zijn om de families en kinderen te ondersteunen. Deze wanverhouding is des te opvallender gezien de groeiende noden van de families.

Sinds de COVID-crisis zien deze professionals verschillende problemen opnieuw oplaaien bij de kinderen, zoals vertraagde motorische, educatieve en taalontwikkeling, alsook stoornissen zoals obesitas, hyperactiviteit of apathie. Tegelijkertijd geven de ouders aan meer nood te hebben aan begeleiding, wat op allerlei manieren tot uiting kwam zoals een "parentale burn-out", "somatisering" en "psychische decompensatie". Geconfronteerd met deze realiteit voelen de lokale spelers de dringende noodzaak om elkaar beter te leren kennen, hun praktijken uit te wisselen en hun netwerk te structureren om hun acties efficiënter en beter zichtbaar te maken en de families naar de gepaste diensten door te verwijzen.

Uit de reeks ontmoetingen en besprekingen tussen deze spelers kwamen dus verschillende vragen naar voren: welke lokale structuren zijn betrokken bij het ouderschap? Over welke middelen en onthaalcapaciteit beschikken zij? Doen deze spelers dezelfde vaststellingen en ondervinden zij dezelfde moeilijkheden in hun praktijken? En vooral, hoe kunnen ze hun acties beter coördineren om op de groeiende behoeften van de Schaarbeekse gezinnen in te spelen? Worden andere sociale coördinatie-instellingen met gelijkaardige uitdagingen geconfronteerd en zouden ze potentiële partners kunnen worden in dit structureringsproces?

Het was bovendien van fundamenteel belang om te weten of de bezorgdheden van de ouders dezelfde waren als die van de professionals. Hoe beleven de ouders deze realiteit? Hebben de professionals dezelfde bezorgdheden, behoeften, verwachtingen, vragen als de ouders?

Het standpunt van de professionals werd opgebouwd via een reeks werkgroepsessies met als belangrijkste moment de oprichting van een "focusgroep" op 30 mei 2024 met daarin een twintigtal deelnemers uit verschillende Schaarbeekse verenigingen en instellingen.

De getuigenissen van de ouders werden dan weer verzameld via semigestructureerde gesprekken en een focusgroep bestaande uit Schaarbeekse professionals uit de ouderschapssector en gedeeltelijk ook uit studenten van de Erasmushogeschool Brussel (Pedagogie van het jonge kind).

In totaal werden er getuigenissen van een dertigtal ouders verzameld.

Op de volgende pagina's zullen we eerst kort proberen de thema's te verduidelijken die enigszins de basis vormden voor het verzamelen van de getuigenissen van de ouders en vervolgens dieper ingaan op de getuigenissen van de ondervraagde ouders. Zoals verderop uitgelegd was statistische representativiteit geen doel van deze enquête.

Deel I. Vaststellingen van de professionals

In het kader van de begeleiding van ouders in Schaarbeek worden de professionals met steeds complexere situaties geconfronteerd. Het is hun rol om in te spelen op de directe behoeften van de families en ook langetermijnoplossingen te bieden, daarbij rekening houdend met heel wat factoren. De besprekingen in de focusgroep brengen de bevindingen van de ouderschapsprofessionals onder de aandacht, evenals de uitdagingen waarmee ze worden geconfronteerd, gaande van hun reflectie over het aanpakken van urgenties, tot het herstellen van de familiebanden en het inspelen op de verwachtingen van de ouders.

"Eerst de gaten vullen die het schip doen zinken…"

Complexiteit en uitdagingen van de begeleiding van ouders

De ouderschapsprofessionals worden met steeds complexere situaties geconfronteerd waarvoor ze een subtiel evenwicht moeten zoeken tussen verwelkomen en instructies geven.

Ze moeten met een heleboel factoren rekening houden, delicate situaties ontwarren om de families naar beter aangepaste diensten door te verwijzen. Dit is een des te grotere uitdaging wanneer de ouders vaak verward en heel gestresseerd komen aankloppen. Sommige professionals voelen zich uiteindelijk machteloos:

- *Als professional sta je er steeds vaker alleen voor …*
- *Welke richting moeten we uit?*
- *We tasten in het duister… soms, weten we niet wat te doen…*

Het **ouderlijk gezag** is een andere grote moeilijkheid. Zorgen voor verankering en voor een "kader" voor de kinderen is belangrijk voor hun ontwikkeling:

- *Het gezag is niet meer wat het was; het verloopt niet meer verticaal genoeg: een boom heeft een geleider nodig om vruchten te kunnen dragen…*

De vaders, in het bijzonder, geven aan dat ze het gevoel hebben het gezag te verliezen. Veel ouders hebben grote dromen en hoge verwachtingen voor hun kinderen, maar voelen zich niet in staat ze waar te maken:

- *De ouders hebben allerlei dromen voor hun kinderen en vragen ons naar oplossingen om deze waar te maken…*

De professionals moeten dan weer de behoeften prioriteren in soms dringende situaties:

- *Eerst de gaten vullen die het schip doen zinken…*

"We zijn een soort van brandweerdienst…"

Middelen en steun voor de families

Ondanks de uitdagingen op hun pad beschikken de families over middelen die het verdienen erkend en gewaardeerd te worden. **Collectieve ontmoetingsplaatsen** spelen een belangrijke rol in het aanhalen van de ouder-kindband. Deze plaatsen geven de ouders de kans om banden te smeden en hun vertrouwen te herwinnen en worden zo zelfs toevluchtsoorden voor ouders in moeilijkheden:

– *We kunnen er ons hart luchten en rusten …*

Sommige van die ontmoetingsplaatsen gaan zelfs nog verder: "*Een moeder kan hier ook slapen*", wat bewijst hoezeer deze ruimtes noodzakelijke toevluchtsoorden zijn voor ouders in moeilijkheden.

De ouders, die soms geïsoleerd zijn, hebben ook nood aan netwerken waar ze ondersteuning kunnen krijgen en duidelijke doorverwijzingen. Toegang krijgen tot diensten zoals ziekenhuizen of kinderpsychiatrie blijft echter moeilijk voor heel wat gezinnen in een precaire situatie.

Ondanks hun inspanningen voelen de professionals zich vaak overweldigd, verplicht om dringend tussenbeide te komen zonder dat ze altijd de nodige tijd of middelen hebben voor een diepgaande begeleiding:

– *We zijn een soort van brandweerdienst voor ouders …*

"Bruggen slaan naar kinderen…"

Onderscheid maken tussen wat dringend en wat belangrijk is

De professionals merken achterstand bij de taalverwerving op bij de kinderen, wat hen ongerust maakt. De ouders voelen deze achterstand vaak anders aan. Ze vrezen dat hun kind hierdoor geïsoleerd zal worden wanneer het naar school gaat, in het bijzonder als het de schooltaal niet spreekt, waardoor de achterstand kan oplopen tijdens zijn eerste schooljaar.

De grootste uitdaging bestaat er voor de professionals in **om een onderscheid te maken tussen wat dringend is en wat belangrijk is in de familiale situaties.** De professionals moeten een balans vinden tussen onmiddellijke aanpak en langetermijnbegeleiding.

Zoals een deelnemer zei, *"je moet de motivatie vinden"* om door te zetten bij de begeleiding van de families.

Veel ouders hebben het gevoel dat ze hun kinderen niet meer bij kunnen houden, vooral door het schermgebruik van de kinderen. De overheersing van het schermgebruik leidt immers tot **psycholichamelijke aandoeningen, een gebrek aan empathie en psychopathisch gedrag**. Het is van cruciaal belang om de menselijke interacties te herstellen met het oog op een gezonde ontwikkeling van het taalgebruik:

– *Hoe kunnen de ouders zich gewaar worden van de lacunes van hun kinderen als ze niet met hun kinderen spreken (die achter hun scherm zitten)?*

– *Voor de kinderen zijn mensen 2D-figuren zoals in een tekenfilm …*

De professionals moeten ook omgaan met **de verwachtingen op het vlak van onderwijs**. Veel ouders, vooral zij die in ballingschap hebben geleefd, hebben hoge verwachtingen voor hun kinderen, maar het institutionele kader beantwoordt niet altijd aan hun behoeften:

– *De behoeften van de hedendaagse kinderen passen niet in het kader van de projectoproepen…*

De waarden en verwachtingen van de ouders verschillen van die van de hedendaagse kinderen. De ouders willen dat hun kinderen "slagen", vaak in een hyperdigitale wereld:

– *Bruggen slaan naar de kinderen via hun eigen tools (sociale netwerken, games) …*

Ook is de school, die vroeger werd gezien als een plaats die zorgde voor empowerment, dit imago in de ogen van heel wat ouders en kinderen kwijt geraakt…

"Banden smeden om het vertrouwen te winnen …"

Een beroep op zoek naar zingeving

De ouders zien de ouderschapsprofessionals vaak als mensen die "*wonderen verrichten*". Dit ervaren de professionals echter als een enorme druk, wat zich weerspiegelt in onzekerheid over hun werk:

– *De professional heeft geen garantie op veiligheid…*

Hun rol bestaat er niet alleen in om in te spelen op de onmiddellijke behoeften van de ouders, maar ook om hun acties te prioriteren in een vaak chaotische context:

– *We tasten in het duister… soms, weten we niet wat te doen …*

Het is vooral de succesvolle afronding van bepaalde situaties die een motivatiebron is:

– *Het succesvol afhandelen van de begeleiding van de ouders geeft zin aan ons werk …*

Vertrouwensbanden smeden met gezinnen is van cruciaal belang om de ouders beter te kunnen begeleiden:

– *Banden smeden om het vertrouwen te winnen …*

_

_

Samenvatting

De Schaarbeekse ouderschapsprofessionals worden met enorme uitdagingen geconfronteerd tijdens hun begeleiding van de families. Ze moeten een evenwicht vinden tussen het aanpakken van dringende situaties, de verwachtingen van de ouders, de noodzaak om opnieuw solide familiebanden te smeden en een institutioneel kader dat geen gelijke tred houdt met de evolutie van nieuwe behoeften.

Dit leidt tot een complexe realiteit waarin de professionals een belangrijke rol spelen om op de behoeften van de families in te spelen, maar ook een toenemende druk ervaren omdat ze met vaak chaotische situaties worden geconfronteerd.

Het versterken van de middelen, het verbeteren van de toegang tot gespecialiseerde diensten en het herstellen van de relaties tussen ouders en kinderen zijn prioritair om deze uitdagingen het hoofd te bieden.

Deel II. Getuigenissen van de ouders

1) Hoe representatief?

In deze micro-enquête die werd gevoerd bij de ouders speelt subjectiviteit, beïnvloed door verschillende factoren, een grote rol: de manier waarop de vragen werden geformuleerd door zij die de enquête voerden, de omgeving waarin de gesprekken plaatsvonden, evenals de antwoorden van de ondervraagden die sowieso subjectief zijn. Bovendien weerspiegelt de analyse van de resultaten ook deels het standpunt van de persoon die de analyse heeft opgesteld waardoor er nog een extra filter wordt toegevoegd aan de interpretatie van de verzamelde gegevens.

Het is ook belangrijk erop te wijzen dat we niet claimen dat de dertig verzamelde getuigenissen representatief zijn op statistisch vlak. Het is dus niet de bedoeling om de conclusies die we uit deze enquête trekken te veralgemenen voor de volledige Schaarbeekse bevolking, wat overigens niet ons doel was. We willen eerder een **kwalitatief overzicht** bieden om tendensen en percepties op te sporen die het verdienen dat er dieper op in wordt gegaan.

Desalniettemin denken we dat deze getuigenissen een interessant transversaal perspectief bieden op de realiteit van de ouders – in het bijzonder van de moeders – die regelmatig in contact staan met het steunnetwerk voor ouderschap in Schaarbeek. Door naar de ouders te luisteren, begrijpen we met welke uitdagingen ze in hoofdzaak worden geconfronteerd en wat hun bezorgdheden zijn, terwijl tegelijkertijd familiedynamieken onder de aandacht worden gebracht die soms minder zichtbaar zijn, maar toch van essentieel belang zijn om de ervaringen te begrijpen van de families die nu in een volkse stedelijke realiteit leven, zoals Schaarbeek. Hun getuigenissen brengen allerlei complexe gevoelens, meningen, prioriteiten, bezorgdheden, ongerustheden, wensen en ambities aan het licht waardoor het moeilijk is om een vereenvoudigde synthese op te stellen.

Ondanks deze verscheidenheid lijken sommigen onderwerpen meer terug te keren en prioritair te zijn tegenover andere, waardoor het mogelijk is om ze in categorieën proberen op te delen, wetende dat heel wat door de ouders geformuleerde concepten met elkaar verweven zijn, van elkaar afhankelijk zijn, vermengd zijn en op elkaar gebaseerd zijn. **Deze onderlinge verbondenheid benadrukt de rijkdom aan ervaringen van de ouders en de complexiteit van de uitdagingen waarmee de families – en bijgevolg ook de professionals – worden geconfronteerd.**

2) Vaders in de schaduw?

Als uit deze enquête beloftevolle en gevarieerde denkpistes naar voren komen, dan zijn het wel de getuigenissen en ervaringen van de vrouwen **die zich laten horen en meer bepaald de moeders die alleen instaan voor de opvoeding van hun kinderen.**

De stem van de vaders wordt, bij wijze van spreken, overschaduwd en komt slechts in één of twee getuigenissen in beperkte mate naar voren:

– *We zijn een familie, dus mijn vrouw en ik natuurlijk, maar ook mijn schoonouders, mijn vader … we beschikken in de buurt over een vrij groot netwerk, we zijn niet van hier afkomstig, dus we hebben een netwerk van dichte vrienden en familie, dat we hier aan het opbouwen zijn …*

In de andere gevallen is het altijd de moeder die zich laat horen, wat vragen doet rijzen over de rol en plaats van elk van beide ouders in de familiedynamiek, evenals over de manier waarop deze moeder-kind-vaderrelatie wordt ervaren en beleefd.

In de zeldzame gevallen waarin de stemmen van de vaders worden gehoord, is dit vaak via wat de moeders zeggen, vanuit hun eigen beleving. De term "papa" duikt regelmatig op, maar vaak om een afwezigheid – fysiek, emotioneel of participatief – te verduidelijken of om een conflictsituatie te melden, waarin hij impliciet verantwoordelijk wordt bevonden voor de onenigheid:

– *Ik voel me goed. Mijn man was tijdens mijn zwangerschap gedurende twintig dagen afwezig en dat was zwaar voor mij en dit jaar was hij ook afwezig en ik heb beseft dat ik alleen mijn plan kan trekken zonder hem. Ik voel me nu beter, ik weet dat ik niemand nodig heb om voor mijn kinderen te zorgen …*

– *De vader heeft geen tijd, geen interesse voor de opvoeding van de kinderen …*

In twee of drie gevallen komt het moeder-vaderkoppel positief naar voren, als een hulpmiddel voor het kind. Zoals we verderop nog zullen zien, denken we dat het veilig is om aan te nemen dat, als er sprake is van een harmonieus koppel, dit samen met andere factoren, een veel gevoeligere, subtielere en duidelijkere perceptie en formulering van de behoeften van het kind in de hand werkt:

– *Een warm thuis creëren… de ouders zorgen voor een plek waar de kinderen tot rust kunnen komen. Twee ouders met zo weinig mogelijk stress…*

– *De vader van mijn kind besteedt veel tijd aan mijn zoon, is bij alles betrokken. Hij speelt een grote rol in het dagelijkse gezinsleven. …*

– *De papa van de kinderen geeft me de kans om even op adem te komen, dat is een mentale steun…*

– *Het is belangrijk om aanwezig te zijn, tijd en liefde en genegenheid te geven. Het is belangrijk om de frustraties van de kinderen te begrijpen, hen te tonen dat er oplossingen zijn om die frustraties te beheersen. Het belang van de rol van de vader die actief deelneemt in het leven van ons kind …*

– *Mijn man en ik helpen elkaar veel, we nemen het van elkaar over, dat is een enorme hulp …*

Ook wanneer de vader niet uitdrukkelijk ter sprake komt, begrijpen we uit deze getuigenissen dat de vader in de achtergrond aanwezig is, in de schaduw staat van de moeder die een centrale plaats inneemt in de educatieve en affectieve relatie met het kind (verschillende van deze getuigenissen wijzen op onenigheid of ten minste op een gebrek aan eensgezindheid tussen de twee ouders over de opvoeding van de kinderen).

In deze getuigenissen staat de moeder vaak centraal in de relatie met het kind, zowel op affectief als op opvoedkundig vlak:

– *De opvoeding: mijn rol is belangrijker dan die van de papa. Het welzijn: zelfs als ik me niet goed voel, als ik ziek ben, ga ik met ze op stap zodat ze nieuwe dingen kunnen ontdekken. Ik neem de leiding in deze rol…*

– *Ik ben daar alleen verantwoordelijk voor… De moeder is alles…*

Het feit dat de moederfiguur centraal staat, wijst er niet alleen op dat de moeder van cruciaal belang is in het leven van het kind, **maar ook dat ze zich alleen kan voelen in haar ouderrol**. Het gaat hier uiteraard om alleenstaande moeders in de strikte zin van het woord, maar daarnaast ook om moeders die, ondanks het feit dat er een partner in hun leven is, toch een vorm van isolement ervaren in hun relaties, ook al zijn ze niet strikt genomen alleenstaande ouders:

– *Ik voel me alleen, ook al is de papa er, toch blijf ik het gevoel hebben dat ik er alleen voor sta, dat ik alles alleen moet oplossen. Ik slaap niet goed en als ik te vaak bij mijn dochter ben, dan lukt het niet, dan erger ik mij en dan gebeurt het dat ik me tegen haar opwind en dus is het goed ergens terecht te kunnen…*

– *Ik ben geen alleenstaande vrouw, maar ik voel me alleen en ik vind het jammer dat er niet meer zulke structuren bestaan die steun geven (op moreel vlak, bij de opvoeding…) aan vrouwen die niet noodzakelijk alleen zijn …*

– *Ik heb de indruk dat ik een alleenstaande moeder ben. Ik moet me leren organiseren. Ik heb de indruk dat ik alle kanten op ren. Ik moet 's avonds koken voor de volgende dag. Voor de toekomst van mijn kinderen, er komt een tijd dat de kinderen – ondanks de opvoeding die ze hebben gekregen en de begeleiding op school – niet langer onder mijn hoede zullen zijn …*

Het is dus belangrijk te benadrukken dat deze enquête, waarin de vaders omwille van verschillende redenen in de schaduw blijven staan, niet enkel de uitdagingen onder de aandacht wil brengen van alleenstaande moeders, maar ook die van moeders die, hoewel ze in koppel leven, de last van de ouderlijke verantwoordelijkheid alleen moeten dragen. Dit onderscheid is van cruciaal belang om de door de families beleefde realiteit te begrijpen en **zegt ons hoe weinig we eigenlijk over de vaders weten**.

3) Een poging om de getuigenissen in categorieën op te delen

Om de verzamelde getuigenissen te kunnen analyseren, was het noodzakelijk om in eerste instantie de verschillende behoeften en bezorgdheden van de ouders te structureren rond enkele "**belangrijke categorieën**". Deze vrij courante werkwijze in de sociale analyse is een proces van "reductie van complexiteit". Dit houdt inderdaad het risico in dat bepaalde belangrijke nuances worden vereenvoudigd, maar het biedt het grote voordeel dat de belangrijke domeinen die de ervaringen van de ouders structureren zo duidelijk worden en de onderlinge verbondenheid tussen deze verschillende dimensies van het familieleven zo onder de aandacht wordt gebracht.

In dit stadium, d.w.z. vooraleer we gegevens aan de werkgroep overhandigen, werden er 10 analysecategorieën geïdentificeerd, waarbij elke categorie een specifiek aspect van de ouderlijke realiteit toont en die allemaal samen bijdragen tot een beter begrip van de huidige familiedynamieken:

- Veiligheid
- Opvoeding
- Welzijn
- Hulp zoeken
- Taalbarrières
- Spanningen binnen het koppel
- Materiële problemen
- Eenzaamheid
- Destabiliserende boodschappen
- Seksualiteit

Als we de getuigenissen van de ouders op deze manier in categorieën opdelen, lijken we de belangrijkste problemen in kaart te kunnen brengen. Deze kaart kan dan op zijn beurt worden vergeleken met andere conceptkaarten, met name de kaarten die gebaseerd zijn op de ervaringen en belevenissen van de professionals uit de ouderschaps- en familiale ondersteuningsdomeinen.

“Ik heb schrik dat mijn zoon met slechte mensen omgaat…”

Veiligheid

De veiligheid van de kinderen komt naar voren als een cruciale kernbezorgdheid voor de ouders, in het bijzonder in een maatschappelijke context van groeiende angst en stedelijke omgevingen die hoe langer hoe gevaarlijk worden bevonden.

De verzamelde getuigenissen brengen verschillende aspecten van deze bezorgdheid onder de aandacht en tonen hoe de ouders moeten kunnen navigeren **tussen vermeende en reële dreigingen, tussen "slecht" en "goed" gezelschap in hun wijk en meer algemeen in de maatschappij** om hun kinderen te beschermen en hun veiligheid te garanderen:

- *De evolutie van de maatschappij (vecht- en schietpartijen, agressie, onverschilligheid) de tussenkomst van de politie, de verandering van de samenleving die verhindert dat ze hun eigen eigen opvoeding op hun kinderen kunnen toepassen…*
- *Ik heb schrik dat mijn kinderen met slechte mensen optrekken, ik heb ze in een Arabische school ingeschreven, zo leren ze hun godsdienst. Ik heb schrik dat mijn zoon met slechte mensen omgaat en dat hij drugsproblemen en zo krijgt …*
- *Mijn kinderen gaan samen met mij naar buiten en komen samen met mij terug thuis, ik laat ze nooit alleen buiten gaan. Ze zijn te jong, mijn dochter is 12 jaar oud en mijn zoon wordt binnenkort 9 jaar. Volgend schooljaar start mijn dochter in het middelbaar, het is een islamitische school, mijn dochter heeft die school samen met haar vriendin gekozen en ik ben daar blij mee, ik heb haar laten kiezen …*
- *Ik heb schrik voor het gezelschap waar ze mee optrekken. Zolang hij klein is, is dat geen probleem. Eens hij ouder is, is dat iets anders. De relaties met meisjes, over seksualiteit spreken met mijn zoon. Ik wil een vriendin zijn voor mijn zoon, een vertrouwensrelatie opbouwen en goed kunnen communiceren, zodat hij op mij kan vertrouwen …*
- *De openbare ruimtes in de wijk zijn niet veilig en zijn geen voorbeeld van goede opvoeding voor mijn kinderen (jonge kinderen die schelden). Verder heb ik momenteel geen problemen met mijn kinderen. Ik doe mijn best door ze een goede basis te geven om ze op het leven voor te bereiden…*
- *Niemand kan helpen, zelfs de politie niet, omdat iedereen schrik heeft voor represailles…*

Deze bezorgheden rond veiligheid wijzen, naast het feit dat ze gebonden zijn aan de vermeende of reële toename van kleine delinquentie en criminaliteit in de steden, ook op een zekere verslechtering van de volksbuurten met slecht ingerichte openbare ruimtes en een gebrek aan veilige en voor kinderen ingerichte infrastructuur:

- *Ongerustheid over de veiligheid in de wijk: criminaliteit, verkeersproblemen. In de media hoort ze veel over ongevallen …*
- *De straten zijn gevaarlijk voor de kinderen. Ze moeten veiliger worden gemaakt…*
- *De openbare ruimtes in de wijk zijn niet veilig en zijn geen voorbeeld van goede opvoeding voor mijn kinderen (jonge kinderen die schelden) …*

"Ik wil dat mijn kinderen gehoorzamen…"

Opvoeding

De opvoeding, of deze nu formeel of informeel is, is voor veel ouders een kernbezorgdheid. **Deze bezorgdheid komt zowel tot uiting in generieke verwachtingen rond het respect en gedrag van kinderen, als in specifiekere ambities in verband met de verwerving van essentiële levensvaardigheden**.

Uit de getuigenissen van de ouders blijkt in welke mate ze verschillende bezorgdheden rond opvoeding hebben:

- *Opvoeding van mijn kinderen in de algemene zin van het woord (thuis, op school en in de maatschappij), er zouden diensten moeten bestaan die de ouders uitleggen hoe ze hun kinderen moeten opvolgen en opvoeden …*
- *Ik wil dat mijn kinderen goed opgeleid, respectvol, goed opgevoed zijn, dat ze studeren en slagen, ik wens het beste voor hen …*
- *De opvoeding/opleiding en entourage van de kinderen. Ik sorteer de voorgestelde activiteiten om uit te zoeken wat het best geschikt is …*
- *Ik wil dat mijn kinderen gehoorzamen. Ik wil dat mijn kinderen goed geïntegreerd zijn en een normaal leven hebben zoals alle andere kinderen, dat ze gezond eten, zorg genieten, hobby's hebben, ontwikkeld zijn. Ik wil tijd spenderen met mijn kinderen, hun meer tijd geven …*

Deze getuigenissen wijzen tegelijkertijd op een vage en brede kijk op opvoeding, waaruit niet enkel de verwachtingen op het vlak van gedrag en schoolresultaten blijken, maar ook de bewuste inspanningen die ze leveren om hun kinderen een geruststellende, verrijkende en evenwichtige omgeving te bieden. M.a.w. de bekommernissen van de ouders wijzen erop dat ze hun kinderen **een andere toekomst willen bieden, d.w.z. beter dan wat ze zelf hebben gekend**.

"Ik denk niet aan mezelf, het welzijn van mijn kinderen is mijn prioriteit …"

Welzijn

Aangezien het om een synthese van de twee vorige concepten gaat (veiligheid en opvoeding) neemt het welzijn van de kinderen een centrale plaats in onder de zaken

waar veel ouders zich zorgen om maken. Dit leidt tot een diepe wens, en zelfs angst, om een verwelkomende en (emotioneel) stabiele omgeving zonder stress te creëren om de gezonde en harmonieuze ontwikkeling van hun kinderen te bevorderen.

Vanuit dit standpunt zijn de nabijheid en de nauwe band tussen de ouders, voornamelijk de moeders, en hun kinderen factoren van vitaal belang, zelfs ten koste van meer openheid naar de sociale omgeving toe, waarbij de nadruk soms wordt gelegd op de meest elementaire behoeften (in het bijzonder voeding) en soms ook op het begrijpen van en inspelen op de diepgaandere emoties en behoeften van het kind:

- *Begin met de basishouding zodat de kinderen zich goed voelen en ze, cru gezegd, in leven blijven … verder, ja, voorzien in de basisbehoeften, maar ook voornamelijk, denk ik, ze kind laten zijn, …*
- *Het welzijn, de opvoeding en veiligheid van mijn kind…*
- *Dat mijn kinderen zich respectvol gedragen, dat ze goed eten, dat ze gelukkig zijn …*
- *Dat is een band met hem hebben, neem ik aan… Ik veronderstel dat dit betekent, begrijpen wat hij voelt en proberen te begrijpen waarom hij verdrietig is of weent en zo, of spelen met hem om hem gelukkig te maken…*
- *Teder zijn naar mijn kinderen toe, respect, sociale vaardigheden. Tijd maken voor mijn kind thuis, naast de buitenactiviteiten…*
- *Als mama, denk ik niet aan mezelf, het welzijn van mijn kinderen is mijn prioriteit …*
- *Respect… Het belangrijkste is dat mijn kinderen respect hebben voor elkaar en voor anderen …*
- *Er zijn veel mensen die zich in dezelfde situatie bevinden, maar we vinden geen steun meer en geen enkele partij maakt een prioriteit van alleenstaande ouders, terwijl ik de indruk heb dat dit de grootste bezorgdheid is in België. …*

Deze getuigenissen wijzen erop dat het welzijn van de kinderen de praktische dagdagelijkse zaken overstijgt. Daartoe behoort het creëren van een omgeving waarin er geluisterd wordt naar de fundamentele behoeften en er op deze behoeften wordt ingespeeld en er tegelijkertijd gezorgd wordt voor voldoende emotionele ondersteuning. **De ouders drukken de wens, en zelfs de noodzaak, uit om ervoor te zorgen dat hun kinderen zich goed en evenwichtig ontwikkelen, ook al betekent dit soms dat ze hun inspanningen concentreren op specifieke aspecten van de ouder-kindrelatie en er dus soms hun eigen welzijn, relaties en het openstaan voor anderen voor opofferen.**

“Ik zoek hulp op de ontmoetingsplaatsen…”

Hulp zoeken

Deelnemen aan activiteiten, met professionals kunnen spreken en ervaringen delen met andere ouders, of diensten ontdekken zoals korte kinderopvang die een waardevolle ondersteuning bieden om het dagelijkse gezinsleven te verlichten. Deze diensten worden als waardevolle steunmiddelen gezien om de educatieve aanpak te verbeteren en de ouderlijke verantwoordelijkheden te verlichten.

Voor sommige ouders zijn de diensten **een reddingsboei**, een plaats waar ze van gedachten kunnen wisselen, delen en troost vinden:

- *Plaatsen zoals "Les Marmotins" zijn heel belangrijk, bieden hulp, vooral wanneer de familie ver woont …*
- *Naar "Les Marmotins" komen, dat helpt …*
- *Kunnen deelnemen aan activiteiten met kinderen en moeders. Ervaringen over de kinderen delen, dat doet deugd. We kunnen ook over onze eigen ervaring met onze ouders praten … 7*
- *Ik zoek hulp op de ontmoetingsplaatsen…*
- *Ik was blij dat mijn dochter naar de korte opvang kon. Ik heb jullie leren kennen via het Huis van de Vrouw. Ik kan niet altijd de hele tijd helemaal alleen bij haar zijn…*
- *Voor mij zijn de opvoeding/opleiding en het entourage het allerbelangrijkste. De dagkampen en de ontmoetingsplaatsen. Ik sorteer de voorgestelde activiteiten om uit te zoeken wat het best geschikt is…*

Anderen vinden dan weer dat het feit dat deze diensten overbelast en weinig zichtbaar zijn, evenals weinig middelen hebben, hun gevoel van eenzaamheid en spanning nog verergert. Hoewel er initiatieven bestaan, zijn niet alle ouders op de hoogte van wat er aangeboden wordt, of vinden ze niet de voor hun specifieke noden relevante informatie. De instellingen zijn vaak overbelast en het is niet altijd gemakkelijk om de steun die ze nodig hebben te vinden. Deze overbelasting, in combinatie met een gebrekkige communicatie, versterkt het gevoel van isolement en frustratie:

- *Er wordt vanalles aangeboden, maar we zijn niet altijd op de hoogte…*
- *Ik heb meer begeleiding van professionals bij de opvoeding nodig…*
- *Ik ben hulp gaan zoeken bij andere alleenstaande ouders. Er zijn veel mensen die zich in dezelfde situatie bevinden, maar we vinden geen hulp meer…*

– *Het is ingewikkeld om hulp te vinden. De diensten zijn overbelast, er zijn zoveel mensen die zich in dezelfde situatie bevinden. Ik krijg dus geen hulp…*

Al deze getuigenissen samen tonen hoezeer de steunnetwerken een centrale plaats innemen in het leven van de families, wat toont dat het van cruciaal belang is om deze netwerken te versterken en de hulp beter toegankelijk te maken voor alle ouders, in het bijzonder voor zij die geïsoleerd of kwetsbaar zijn.

"Moet ik mijn kind in het Vlaamse schoolnet inschrijven?"

Taalbarrières

De taalkwestie leidt ook tot heel wat stress en verwarring. Verschillende factoren dragen bij tot deze bezorgdheid: **de buitenlandse afkomst, de wens om de beste resultaten voor hun kinderen te garanderen, de moeilijkheden om met de school en de andere instellingen te communiceren omdat ze de taal niet voldoende beheersen en daar bovenop ook de kwestie van de tweetaligheid NL/FR.** Vooral deze laatste kwestie, die al delicaat is voor de meer bevoorrechte bevolkingslagen, wordt van fundamenteel belang voor families die zich in een meer precaire situatie bevinden of eenvoudigweg voor zij die thuis geen enkele van de beide officiële talen spreken.

De verzamelde getuigenissen weerspiegelen al deze verschillende bezorgdheden, gaande van de moeilijkheid om aangepaste activiteiten te vinden, tot de ongerustheid over de integratie op school en tot slot tot het gevoel niet in staat te zijn hun kinderen te helpen op verschillende momenten in hun leven:

– *Als je geen Frans spreekt, is het moeilijk om activiteiten te vinden of om je kind te helpen …*

– *Ik maak me zorgen om de taalbarrière. Ik vrees dat mijn dochter geïsoleerd raakt als ze naar school zal gaan omdat ze nog geen Frans spreekt. Vandaar dat ik naar hier kom, zodat ze hier de taal kan oefenen …*

– *Mijn eigen moeilijke integratie omwille van de taal doet me vrezen dat ze dezelfde moeilijkheden zou doormaken. Door echter met andere ouders te spreken, voel ik me wat gerustgesteld…;*

– *Mijn kinderen spreken Frans. Ik zou ze niet kunnen helpen, ondanks het feit dat ik lessen Frans volg, maar dat zal niet volstaan om ze met schoolwerk te kunnen helpen. Aan het begin van mijn zwangerschap, kon ik geen Frans. Ik zette mijn kind vaak voor een scherm. De school zei me dat ze taalachterstand had en heeft me doorverwezen naar La Tanière. Dat heeft haar geholpen om zich beter uit te drukken …*

– *Ik moet Frans kunnen begrijpen om te kunnen spreken met de leerkrachten, professionals, specialisten …*

– *Moet ik mijn kind in het Vlaamse schoolnet inschrijven zodat het tweetalig wordt? Er is veel druk om ervoor te zorgen dat de volwassenen van morgen verschillende talen beheersen en zo gemakkelijker werk vinden…*

Wat naar voren komt is dat taalvaardigheden van fundamenteel belang zijn met het oog op de sociale en educatieve integratie van de ouders voordat de kinderen er zijn en dit zijn dus specifieke uitdagingen waarmee de professionals in dit domein worden geconfronteerd.

"De afwezige ouder heeft altijd de leuke rol…"

Spanningen binnen het koppel

De spanningen binnen het koppel worden vaak erger door het gebrek aan tijd en steun, evenals door de onaangepaste huisvesting die vaak tot veel stress leiden, wat de familiedynamiek beïnvloedt.

De ouderrol, in het bijzonder die van de moeder, wordt als een zware en vaak eenzame verantwoordelijkheid ervaren, vooral wanneer de verwachtingen en bijdragen niet gelijk verdeeld zijn tussen de ouders. **De oneerlijk verdeelde ouderlast kan niet alleen gevolgen hebben voor de relatie van het koppel, maar ook voor het persoonlijke evenwicht van de moeders, die zich vaak verplicht voelen om hun eigen ontplooiing op te offeren voor het welzijn van hun kinderen.**

– *Ik ben de enige die voor de kinderen zorgt, de papa is er na zijn werk, maar hij houdt zich niet echt met de kinderen bezig …*

– *De papa en ik zitten niet op dezelfde golflengte wat de opvoeding van de kinderen betreft. Als ik regels maak of grenzen opleg, dan doet hij ze teniet …*

– *Het gebrek aan communicatie en aan een relatie met mijn schoonkinderen en het feit dat ze geen band met hun kleine broer hebben…*

– *Door de moeilijkheden binnen mijn relatie kon ik er niet van genieten mijn kinderen te zien opgroeien. Ik had een grote verantwoordelijkheid, waarvan anderen zich niet bewust waren. Het is ingewikkeld om je kinderen alleen op te voeden. Je bent tegelijkertijd moeder en vader. Dat is heel moeilijk. Ik kan alle moeilijkheden aan, behalve de relationele …*

– *Onze relatie als koppel is wat ingewikkeld, we zijn met therapie gestart …*

– *De papa is afwezig, hij is "ver weg" sinds de baby er is. Hij was slechts heel af en toe aanwezig en hielp niet mee in de opvoeding. Hij kent de behoeften van zijn kinderen niet …*

– *De afwezige ouder heeft altijd de leuke rol. Hij is er enkel voor de leuke rol. De moeder moet zorgen dat de huiswerken worden gemaakt, staat in voor het huishouden, de dagdagelijkse zaken en vervolgens weigert de vader bijvoorbeeld de reizen. Dat is onrechtvaardig en frustrerend …*

Deze getuigenissen belichten het onevenwicht dat vaak bestaat voor wat de ouderlijke verantwoordelijkheden betreft en de spanningen die daaruit voortvloeien. De moeders moeten vaak een buitensporige last dragen, waardoor de relatie van het koppel kan verslechteren en wat ook hun persoonlijk welzijn beïnvloedt. **Dit ouderlijke ongemak dragen ze onvermijdelijk over op de kinderen waardoor er ook gevolgen zijn voor het welzijn en de ontplooiing van de kinderen**. Op zoek gaan naar een **meer open communicatie en een rechtvaardigere verdeling van de verantwoordelijkheden** blijkt van fundamenteel belang te zijn om deze spanningen te verlichten, het familiale evenwicht in stand te houden en de kinderen te beschermen tegen de negatieve gevolgen van deze conflicten.

"Door al die financiële problemen, voel ik me soms een stommerik …"

Materiële problemen

De materiële uitdagingen, zoals het gebrek aan voldoende ruimte, slechte leefomstandigheden, constante financiële zorgen verergeren de dagelijkse problemen van de ouders en zorgen voor extra stress en frustratie met directe gevolgen voor de levenskwaliteit van heel de familie.

Deze precaire omstandigheden kunnen het gevoel van onmacht en ongenoegen versterken en zo een gespannen sfeer creëren die niet alleen de ouders raakt, maar ook de kinderen:

– *Een nieuwe woning, we moeten onze woning, die verkocht zal worden en te klein is voor ons drieën met slechts één kamer, verlaten …*

– *Huisvesting. Ik woon in een oud appartement (sociale woning) zonder dubbele beglazing, vroeger woonde ik in een kleine, maar goede woning, maar sinds de brand wonen we in een woning met vochtproblemen, ik zou graag willen dat mijn kinderen goed zitten in hun kamer…*

– *Ik heb ruimte nodig, het wordt ingewikkeld, de kinderen groeien. Ik heb 4 kinderen en maar 2 kamers. Ik sta op de lijst voor een sociale woning sinds 2017…*

– *Een plaats hebben waar je je goed voelt, een dak boven je hoofd hebben waar je beschermd bent, waar je niets kan overkomen. De huurprijzen maken dit zeer ingewikkeld, het financiële aspect is dus heel moeilijk…*

– *Door al die financiële problemen, voel ik me soms een stommerik … Ik heb de indruk dat ik niet genoeg doe …*

- *Aangezien ik financiële hulp nodig heb, volg ik lessen Frans om ook te kunnen werken om bepaalde kosten in verband met de opvoeding van mijn kinderen te kunnen betalen …*
- *Hulp om de studies van mijn kinderen te financieren, dat zou een opluchting zijn. Jullie helpen me al bij mijn administratieve formaliteiten. Ik woon in een land waar de rechten worden gerespecteerd. Ik krijg een sociale uitkering. Wat ingewikkeld is, is dat ik er alleen voor sta om mijn kinderen op te voeden. Ik ben dankbaar voor wat België mij gegeven heeft. Ik heb de Belgische nationaliteit aangevraagd, omdat ik me Belg voel en dankbaar ben …*

De materiële problemen leiden tot angst en mentale uitputting. Voor velen vertaalt zich dit in een gevoel "niet mee te zijn" als ouder, een gevoel dat overgedragen kan worden op de kinderen en hun emotionele balans kan verstoren. Het is heel belangrijk om oplossingen te vinden die aan deze behoeften zijn aangepast om deze spanning te verlichten. **Deze taak en doelstelling vallen echter buiten de actieradius van de lokale sociale actoren en vereisen tussenkomsten op veel grotere schaal.**

"Heel mijn familie woont in Afrika…"

Eenzaamheid

Het woord "eenzaamheid", in allerlei vormen en variaties, is waarschijnlijk het woord dat het vaakst naar voren komt in de gesprekken. Ze voelen zich eenzaam omdat hun familie op een ander continent woont, omdat je je ook eenzaam kan voelen in een grote familie, of zelfs ondanks dat je een partner hebt.

- *Niemand helpt me, ik sta er als moeder alleen voor, enkel mijn man en ik, de grote kinderen of mijn nicht, de vzw RéCi Bruxelles…*
- *Heel mijn familie woont in Afrika. Voor de geboorte kreeg ik steun van mijn man en de vroedvrouw van ONE. Nu krijg ik niet veel steun meer …*
- *Mijn familie woont niet in België en we hebben niet veel contact met de familie van mijn man …*
- *Niemand, ik heb geen familie hier. Ze wonen allemaal in het buitenland…*
- *Ik heb geen familie, ik heb enkel mijn man …*
- *Mijn partner en ik zijn alleen in Brussel, we proberen elkaar te helpen, maar hij werkt 's nachts …*
- *Ik hou ervan zelf mijn verantwoordelijkheden te nemen en mijn eigen boontjes te doppen…*
- *Niet in mijn entourage, ik wil anderen niet lastig vallen. Ik wil mijn kinderen niet aan iemand anders toevertrouwen. Ik reken op mezelf …*

– *Ik kan niet alles alleen doen, dat is moeilijk wanneer je meer dan twee kinderen hebt. Ik hou er niet van zaken uit te besteden om geen spijt te moeten hebben. Ik vind het moeilijk om mijn kinderen bij iemand anders te laten. Ik kan tijd voor mezelf maken als mijn kinderen activiteiten doen. Ik kan moeilijk genieten zonder hen …*

– *De rol van de moeder is om alles te dragen, de boodschappen te doen, voor het huis en de kinderen te zorgen, de kinderen naar school te brengen. Alles alleen doen. Er is geen tijd voor mezelf meer over, om lessen te volgen. De moederrol eist alles op …*

Ze staan er alleen voor omdat ze niet weten aan wie ze hulp kunnen vragen, omdat ze geen hulp willen vragen, omdat ze anderen niet lastig willen vallen of omdat ze vinden dat moeder zijn vaak betekent dat ze er "alleen voor staan met de kinderen". **Wat ook de reden is, het is een realiteit voor veel moeders: alles alleen moeten managen, zonder hulp van buitenaf, waardoor het gevoel van eenzaamheid en moeheid nog wordt versterkt en waardoor de nood aan structurele ondersteuning vanuit de gemeenschap nog sterker naar voren komt.**

"Moet ik hem laten huilen?"

Destabiliserende boodschappen

Ouders uiten hun bezorgdheid over bepaalde socio-educatieve uitspraken die populair lijken te zijn in de maatschappij, maar waarvan de redenen, oorzaken en gevolgen hun niet altijd duidelijk lijken. Ze hebben de indruk overspoeld te worden door normatieve boodschappen over wat als goed of slecht voor hun kinderen wordt beschouwd. Deze boodschappen worden vaak als tegenstrijdig ervaren en zijn in strijd met de referentiekaders die ze gestructureerd hebben rond de normen en waarden van andere culturen of landen.

We zien twee grote houdingen van de ouders ten opzichte van deze boodschappen:

- **<u>Ongerustheid ten gevolge van gezondheidsinstructies in de brede zin van het woord</u>**.

Deze ouders worden vaak geconfronteerd met aanbevelingen op het vlak van gezonde voeding of de nefaste gevolgen van schermgebruik die niet stroken met hun dagelijkse realiteit of prioriteiten:

– *Financiële problemen. Ik bespaar door de eindjes aan elkaar te knopen… maar ten koste van wat? Als ik niet in een goed paar schoenen investeer, is dat erg? En als mijn kind bovendien mobiliteitsproblemen heeft … ik hoor twee verschillende versies: kwaliteitsschoenen zijn belangrijk voor de ontwikkeling van het kind en het is niet zo belangrijk, er is niets beters dan op blote voeten lopen …*

– *Er is allerlei literatuur, er zijn veel werken, adviezen, instructies … die vaak negatief zijn in de trant van "geen schermtijd voor … ", "minimum 5 stukken fruit en groente per dag…". Maar mijn kind heeft een eetstoornis en een manier om mijn kind te doen eten is door het voor een tv-scherm met tekenfilms te zetten …*

– *Ik maak me om veel zaken zorgen, bijvoorbeeld over de schermen. Ik werk in een school en ik zie hoe verloren de kinderen zijn omdat ze te veel aan schermen worden blootgesteld…*

- **Verwarring over de opvoedkundige keuzes.**

Sommige ouders zijn in de war door de uiteenlopende adviezen over de educatieve keuzes, evenals door het beheer van de emoties en het gedrag van hun kinderen, vooral wanneer deze adviezen sterk contrasteren met hun oorspronkelijke educatieve praktijken:

– *Opvoeding is een grote verantwoordelijkheid. Het is heel ingewikkeld, ik vraag me af of ik het goed doe of niet? De opvoeding in mijn land van afkomst is anders dan die in België …*

– *"Mijn kind is gevoelig, moet ik "activiteiten om het te harden" voorstellen?*

– *Moet ik mijn kind in het Vlaamse schoolnet inschrijven zodat het tweetalig wordt? Er is veel druk om ervoor te zorgen dat de volwassenen van morgen verschillende talen beheersen en zo gemakkelijker werk vinden…*

– *Moet ik hem laten huilen? Vormt dat een gevaar voor zijn geestelijke gezondheid?*

Dit getuigt van de verwarring die bepaalde ouders kunnen ervaren wanneer ze geconfronteerd worden met socio-educatieve aanbevelingen die als tegenstrijdig of onaangepast aan hun situatie worden ervaren. Deze verwarring kan het gevoel van eenzaamheid en isolement bij de ouders nog versterken, net als hun twijfel, onzekerheid en hun gevoel dat ze tekortschieten en niet goed genoeg op de behoeften van hun kinderen kunnen inspelen.

"Ik ben bang dat mijn kinderen homoseksueel worden…"

Seksualiteit

Een ander, minder vaak aangehaald aspect, maar waar de ouders vaak veel schrik voor hebben is seksualiteit en meer in het bijzonder de **seksuele opvoeding.** Sommige moeders zien EVRAS (wat staat voor "Éducation à la Vie Relationnelle, Affective et Sexuelle" en het educatieve lespakket voor scholieren rond seks, relaties en emoties is in het Franstalig onderwijs in België) en de bewegingen voor de rechten van seksueel non-binaire personen als een concrete dreiging. Deze moeders vrezen dat deze initiatieven, die op school en ruimer gezien in de maatschappij aanwezig zijn, **de seksuele geaardheid van hun kinderen kunnen beïnvloeden en doen "afwijken".**

- *Alles wat te maken heeft met lgbti. Vanaf een heel jonge leeftijd wordt er aan de kinderen gezegd dat dit normaal is en daardoor heb ik nu schrik voor mijn kinderen. Dat dit hun in het hoofd wordt geprent …*
- *Ik heb schrik voor het gezelschap waar ze mee optrekken. Zolang hij klein is, is dat geen probleem. Eens hij ouder is, is dat iets anders. De relaties met meisjes, over seksualiteit spreken met mijn zoon. Ik wil een vriendin zijn voor mijn zoon, een vertrouwensrelatie opbouwen en goed kunnen communiceren, zodat hij op mij kan vertrouwen…*
- *Ik ben bang dat mijn kinderen homoseksueel worden. Er worden hen dingen ingeprent (EVRAS). Er wordt uitleg gegeven over seksuele relaties. Het zijn kinderen, ze zijn niet instaat om dat te begrijpen. Ik ben niet tegen homoseksualiteit, maar ik wil het niet voor mijn kinderen …*
- *EVRAS: vaststelling dat er een verschil is tussen de theorie en hoe het daadwerkelijk wordt aangepakt. Alles hangt af van de structuur, sommigen doen dit goed, anderen niet. Het is een delicate kwestie in Brussel, er werd slecht over gecommuniceerd. Dankzij een psychologe op Instagram kwam ze meer te weten over het EVRAS-programma en kon ze het beter begrijpen…*

De angst rond seksualiteit en het discours over seksuele identiteit weerspiegelen de schrik dat hun kinderen beïnvloed worden door waarden die ze als niet-passend ervaren tegenover de waarden waarop hun ouderlijke aanpak gebaseerd en gestructureerd is en die ze aan hun kinderen willen doorgeven.

4) Samenvatting

Deze verschillende getuigenissen wijzen op een dringende noodzaak aan **meer steun** voor de families, zowel op emotioneel als op materieel vlak. Ze herinneren aan het belang om de ouders te ondersteunen en hun ouderrol te erkennen en valoriseren en er tegelijkertijd voor te zorgen dat ze deze verantwoordelijkheden niet alleen moeten dragen.

In een notendop wordt ervoor gepleit om een omgeving te creëren waarin de ouders, **en in het bijzonder de moeders**, zich **gehoord, ondersteund en begrepen** voelen en in staat zijn om zelf oplossingen te vinden voor de vele uitdagingen waarmee ze dagelijks worden geconfronteerd.

Op het eerste zicht, en sterk vereenvoudigd, lijken de families die meer schrik hebben als ouders ook minder complexe bezorgdheden en behoeften voor hun kinderen uit te drukken: goed eten, veilig zijn, gehoorzamen en goed werken op school enz. Zonder te veel te willen veralgemenen, lijken vooral de families met minder sociale middelen getroffen te zijn en dus in grotere eenzaamheid te leven: omdat ze alleenstaande moeders zijn, omdat ze ver van hun familie

verwijderd zijn, omdat ze andere talen spreken of omdat ze zich in een slecht lopende relatie bevinden. Zoals we al gezegd hebben, is eenzaamheid niet enkel een materieel iets. Je kan je ook alleen voelen als je omringd bent door mensen.

- *Begin met de basishouding zodat de kinderen zich goed voelen en ze, cru gezegd, in leven blijven … verder, ja, voorzien in de basisbehoeften, …*
- *De veiligheid, opvoeding/opleiding en het gedrag van mijn kinderen …*
- *Sinds de COVID-crisis leven we in een angstwekkende maatschappij met steeds meer geweld, …*
- *Ongerustheid over de veiligheid in de wijk: criminaliteit, verkeersproblemen. In de media hoort ze veel over ongevallen …*
- *De straten zijn gevaarlijk voor de kinderen. Ze moeten veiliger worden gemaakt ….*
- *Dat mijn kinderen zich respectvol gedragen, dat ze goed eten, dat ze gelukkig zijn …*
- *Ik wil dat mijn kinderen goed opgeleid, respectvol, goed opgevoed zijn, dat ze studeren en slagen, ik wens het beste voor hen*
- *Respect… Het belangrijkste is dat mijn kinderen respect hebben voor elkaar en voor anderen …*

Families die beter verbonden zijn met de sociale omgeving en waarin de relaties tussen de twee ouders evenwichtiger zijn en die beter geïntegreerd zijn, zouden dus meer uitgesproken en complexere bezorgdheden kunnen uiten:

- *Een warm thuis creëren. In eerste instantie zorgen de ouders voor een plek waar de kinderen tot rust kunnen komen. Twee ouders met zo weinig mogelijk stress. En verder zorgen voor geen al te grote werklast zodat het kind niet deel uitmaakt van een gezin waarin de ouders veel druk ervaren, zodat de onderliggende stress niet op het kind wordt overgebracht, dus in feite zorgen voor een heel warm en rustig nest …*
- *Ik denk dat het door de band met hem komt, vanaf zijn geboorte. We probeerden deze band te smeden via borstvoeding, samen spelen enz. Ik denk dus dat dat het allerbelangrijkste is….*
- *Ik veronderstel dat dit betekent, begrijpen wat hij voelt en proberen te begrijpen waarom hij verdrietig is of weent en zo, of spelen met hem om hem gelukkig te maken …*
- *Gesteund worden, een kind opvoeden kan je niet alleen. Ik was blij dat mijn dochter naar de korte opvang kon. Ik heb jullie leren kennen via het Huis van de Vrouw. Ik kan niet altijd de hele tijd helemaal alleen bij haar zijn…*
- *Teder zijn naar mijn kinderen toe, respect, sociale vaardigheden. Tijd maken voor mijn kind thuis, naast de buitenactiviteiten …*

5) Tegenstrijdigheden en spanningen in de antwoorden van de ouders

De thematische categorieën die we hiervoor analyseerden wijzen op bepaalde **tegenstrijdigheden en spanningen** in de antwoorden van de ouders.

Bepaalde van deze tegenstrijdigheden en spanningen worden hieronder geïllustreerd en moeten meer als subjectieve pistes worden gezien dan als min of meer objectieve conclusies. Ze vestigen de aandacht op de complexe uitdagingen waarmee de ouders te maken krijgen in de moeilijke evenwichtsoefening waarbij ze de verschillende aspecten van het ouderschap met elkaar proberen te verzoenen.

Ouderschap is inderdaad een delicaat evenwicht tussen vaak tegenstrijdigheden krachten. Als we deze tegenstrijdigheden beter begrijpen, **kunnen we zorgen voor beter aangepaste ondersteuning die inspeelt op de verschillende behoeften van de families.**

a. Sociaal milieu vs. kerngezin

Uit de gesprekken blijkt dat de ouders zich voortdurend zorgen maken over de veiligheid van hun kinderen. Ze ervaren de sociale omgeving met geweld, slecht gezelschap en onveiligheid als een dreiging. Deze bezorgdheid overstijgt soms de louter fysieke veiligheid en betreft ook de emotionele veiligheid. Om deze emotionele veiligheid te bereiken, passen veel ouders een strategie toe waarbij ze zich thuis terugtrekken, door de kinderen zo dicht mogelijk bij zich te houden in een familiecocon die hen tegen de gevaren van de buitenwereld moet beschermen.

Deze beschermingsstrategie brengt echter een andere soort spanning met zich mee, omdat stress en de ergste spanningen vaak in het kerngezin zelf ontstaan. Conflicten tussen ouders, die vaak nog erger worden door de vaak onaangepaste woonomstandigheden en andere financiële moeilijkheden, leiden tot een gespannen familiale omgeving die paradoxaal genoeg het nagestreefde beschermings- en veiligheidsdoel kan ondermijnen. **Zo kan het gezin dat als een toevluchtsoord wordt gezien soms een bron van stress en druk worden voor de kinderen.**

Bovendien geeft een minderheid van de ouders – ook al erkennen ze het belang van veiligheid - aan voorstander te zijn van een genuanceerder evenwicht, door erop aan te dringen dat het noodzakelijk is om de kinderen "kinderen te laten zijn". Voor hen betekent dit de kinderen een zekere vrijheid en autonomie geven, hun de kans geven om de wereld te ontdekken en hun veerkracht te ontwikkelen. Dit standpunt belicht een andere paradox: **door ze proberen te veel te beschermen, riskeren we de kinderen ervaringen te ontnemen die van fundamenteel belang zijn voor hun persoonlijke groei.**

Deze tegenstrijdigheid tussen de wil om ze te beschermen en de noodzaak om ze vrijheid te geven, kan tot een bredere reflectie leiden over de waargenomen risico's en de potentiële voordelen van het leven in de stad. Het is van fundamenteel belang te overwegen hoe de spanningen van de ouders, als ze niet worden beheerst, van generatie op generatie kunnen worden doorgegeven, waardoor de angstcyclus zich herhaalt en dit schaadt de ontwikkelingsmogelijkheden van de kinderen eerder dan dat het de kinderen beschermt.

b. Welzijn van de kinderen vs. stress van de ouders

Een ander thema dat terugkomt in de gesprekken is **het belang om een omgeving zonder stress te creëren voor de kinderen door de stress van de ouders te beperken.**

Toch blijkt dat het moeilijk is om dit te rijmen met de dagdagelijkse realiteit. De dagelijkse realiteit waarin de ouders leven, vol professionele verplichtingen, met financiële zorgen en constante familiale verantwoordelijkheden bemoeilijkt dit ideaal. Om het welzijn van hun kinderen te waarborgen moeten de ouders vaak aanzienlijke inspanningen leveren die tot veel stress leiden. De nood om het welzijn van de kinderen te waarborgen en de inspanningen die vereist zijn om dit te bereiken, creëren een paradox: door het beste te proberen te bieden aan hun kinderen, putten de ouders zichzelf uit, wat soms ten koste van hun eigen fysiek en psychologisch evenwicht gaat, waaronder uiteindelijk ook de kinderen zelf lijden.

Dit onderstreept de noodzaak **om een evenwicht te vinden tussen de behoeften van de kinderen en die van de ouders**. Een gestresseerde en uitgeputte ouder is immers minder goed in staat om de emotionele ondersteuning en stabiliteit te bieden die de kinderen nodig hebben. Het is dus van cruciaal belang om strategieën in te voeren om de ouders de kans te geven om zich te herbronnen om zo een familiale omgeving in stand te houden die bevorderlijk is voor de harmonieuze ontwikkeling van de kinderen.

c. Steun van de gemeenschap vs. eigen ervaringen

Sociale ondersteuning en steun van de gemeenschap worden als waardevolle troeven beschouwd bij de uitoefening van de ouderrol. De steunnetwerken, praatgroepen en het uitwisselen van ervaringen met andere ouders bieden de gelegenheid om te delen en te leren, waardoor ze de ouderlijke verantwoordelijkheden mee kunnen helpen verlichten en het isolement doorbreken.

Er komen echter veel uitdagingen kijken bij deze steun. Deze vragen om en dit zoeken naar hulp **kunnen spanningen veroorzaken tussen de opvoedkundige normen van de omgeving** (vooral

van de school) en de persoonlijke overtuigingen van de ouders. De ouders moeten vaak hun weg vinden tussen de soms tegenstrijdige verwachtingen: moeten ze de aanbevelingen van de professionals en van de sociale omgeving volgen of trouw blijven aan hun eigen visie op opvoeding. De adviezen, normen en opvoedingspraktijken die deze netwerken of instellingen zoals de school uitdragen kunnen in conflict komen met de individuele waarden en met de persoonlijke overtuigingen van de ouders.

Deze spanning die de families ervaren tussen de behoefte om op de sociale verwachtingen in te spelen en de wens om de eigen opvoedingsaanpak te behouden, wijst op een ander facet van de complexiteit van het ouderschap.

En dit is net het actieterrein van de netwerken van sociale actoren op het grondgebied, de enigen, zo lijkt het, die in staat zijn om een omgeving te creëren die ontmoetingen, wederzijds begrip, gematigdheid en conflictbemiddeling in de hand werken.

Deel III. Raakvlakken en verschillende standpunten tussen de ouders en de professionals

Uit de analyse van de meningen van de professionals uit de ouderschapssector en die van de ouders blijkt dat er heel wat raakvlakken zijn, maar ook dat er grote meningsverschillen bestaan, in het bijzonder op het vlak van de ondersteuning van de ouders, het aanpakken van de opvoedkundige problemen en de verwachtingen rond de ontwikkeling van de kinderen.

Laten we eerste even kijken naar de punten waarop de ouders en professionals van mening verschillen, vooraleer de raakvlakken te bespreken.

1) Vlakken waarop de standpunten van de twee groepen van elkaar verschillen

a. Expertise van de professionals en ervaringen van de ouders: sterker inzetten op dialoog

De eerste praatgroep met de professionals uit de ouderschapssector bracht al direct een collectieve bezorgdheid aan het licht: de toename van aandoeningen en de vertraagde motorische, educatieve en taalontwikkeling, evenals stoornissen zoals obesitas, hyperactiviteit of apathie. Deze waarnemingen duiden op een visie die focust op de gezondheid en algemene ontwikkeling van de kinderen, geleid door de expertise van de professionals.

De verhalen van de ouders bieden een andere invalshoek, meer vanuit de dagelijkse moeilijkheden en uitdagingen. Hun bezorgdheden concentreren zich voornamelijk op meer concrete aspecten, zoals de veiligheid en schoolresultaten van hun kinderen en op het emotionele en sociale welzijn van de kinderen. De door de professionals geïdentificeerde achterstanden of stoornissen blijken niet altijd tot de directe prioriteiten van de ouders te behoren.

Het is normaal en zelfs onvermijdelijk dat de standpunten verschillen. De professionals die opgeleid zijn om te detecteren en analyseren "wat niet goed loopt", concentreren zich op deze aspecten vanuit hun ervaring als specialisten. Hun belangrijkste doel is om de problemen die de optimale ontwikkeling van de kinderen kunnen belemmeren te identificeren en er een oplossing voor te zoeken.

De ouders moeten daarentegen meer pragmatische prioriteiten managen, onder invloed van de dagdagelijkse verplichtingen en directe behoeften van hun kinderen. Het is niet noodzakelijk zo

dat ze geen interesse hebben voor de bezorgdheden van de professionals, maar misschien eerder dat ze een ander idee hebben van wat "prioritair" of "belangrijk" is binnen hun familiale rol.

Deze verschillende standpunten onderstrepen dat het belangrijk is om sterker in te zetten op dialoog tussen professionals en ouders. Dankzij wederzijds begrip kunnen de prioriteiten van de beide groepen beter tot uiting komen zodat de families een meer samenhangende begeleiding kunnen genieten om zo het welzijn en de ontwikkeling van de kinderen te optimaliseren.

b. Onzichtbare vaders in de ouderrelaties

Terwijl de professionals denken met de "ouders" als koppel of als oudereenheid samen te werken zijn het in de meeste gevallen, de moeders die spreken. De vaderfiguur is vaak afwezig of in de achtergrond aanwezig in de opvoeding.

Wanneer de vaders dan ter sprake komen, is het vaak in een negatief daglicht, gelinkt aan een houding of gedragingen die als problematisch worden beschouwd. Deze gedeeltelijke, soms stereotiepe, representatie, versterkt het onevenwicht in de perceptie en verdeling van de ouderlijke verantwoordelijkheden.

Dit leidt ertoe dat de opvoedkundige en affectieve verantwoordelijkheid hoofdzakelijk op de moeders berust, waardoor de rol die de vaders zouden kunnen spelen en die ze, vaak onzichtbaar of informeel, spelen, zelfs wanneer ze op materieel of emotioneel vlak quasi afwezig zijn, naar de achtergrond verdwijnt.

Deze dynamiek van "vermoederlijkin" van het ouderschap kan zware gevolgen hebben en riskeert er nog meer voor te zorgen dat de moeders er alleen voor staan ten aanzien van hoge verwachtingen en de vaders tegelijkertijd buitenspel worden gezet en hun educatieve en affectieve rol hen zo wordt ontnomen.

Deze situatie vestigt de aandacht op een essentiële behoefte: de professionele benaderingen herzien om een meer evenwichtige betrokkenheid van beide ouders aan te moedigen. Het is essentieel om de verschillende bijdrages van eenieder aan de ontwikkeling en het welzijn van de kinderen naar waarde te schatten en tegelijkertijd de genderspecifieke representaties van ouderschap te slopen.

c. De perceptie van de urgentie en het belang van de tussenkomsten

De professionals, die geconfronteerd worden met een groeiende vraag, hebben vaak het gevoel dat ze onder druk staan om kritieke situaties te managen, waardoor ze zich soms vergelijken met

een "brandweerdienst" die wordt opgeroepen om dringend tussenbeide te komen om "branden" te blussen. Hun prioriteiten worden bepaald door de urgentie, waardoor ze soms genoodzaakt zijn om vlug te handelen zonder dat ze altijd de tijd hebben om begeleiding op lange termijn te voorzien.

Anderzijds hebben de ouders niet noodzakelijk dezelfde agenda's. Terwijl ze vragen stellen die een onmiddellijke reactie vereisen, formuleren de ouders ook behoeften op het vlak van stabiliteit, emotionele veiligheid en steun op lange termijn, allemaal aspecten die de professionals niet altijd met dezelfde urgentie kunnen behandelen. **Dit verschil in tijdsperspectief leidt soms tot een verschil in de manier waarop de twee groepen de noodzakelijke interventies zien.**

d. De verwachtingen en realiteiten in verband met opvoeding en culturele waarden

De verwachtingen van de ouders voor wat de opvoeding van hun kinderen betreft, voornamelijk die van families met een migratieachtergrond kunnen botsen met de structurele realiteiten van het Belgische onderwijssysteem. Veel ouders koesteren grote ambities voor hun kinderen en hopen dat ze een prestatieniveau halen waardoor ze hun sociale status kunnen verbeteren. De professionals moeten echter geregeld vaststellen dat deze verwachtingen niet sporen met de middelen waarover deze families daadwerkelijk beschikken, zowel op het vlak van schoolondersteuning, begrip van het systeem als voor wat de toegang tot aangepaste educatieve diensten betreft. Deze kloof kan tot veel frustraties leiden bij beide partijen. De ouders, die van streek zijn door de complexiteit van het onderwijssysteem, zwoegen om er de mechanismen van te begrijpen, terwijl de professionals op structurele beperkingen botsen waardoor ze niet altijd aan de verwachtingen van de families kunnen voldoen.

Deze kloof tussen de verwachtingen en de realiteit komt in het bijzonder tot uiting in de culturele spanningen rond opvoeding. De ouders kunnen het gevoel hebben dat ze de controle verliezen ten aanzien van een onderwijssysteem dat inzet op autonomie, kritisch denken en dialoog met het kind. Deze verschillende opvattingen kunnen tot verwarring en waardeverlies leiden, de ouders vrezen dat hun opvoedkundige waarden niet langer relevant zijn of als verouderd worden beschouwd. Bijvoorbeeld kwesties in verband met gendergelijkheid, seksuele opvoeding of de vrijheid van meningsuiting van de kinderen kunnen tot spanningen leiden.

De professionals worden met een dubbele uitdaging geconfronteerd: de ouders een bredere kijk op opvoeding geven, die zich niet tot academische resultaten beperkt, maar ook rekening houdt met de emotionele, sociale en persoonlijke ontwikkeling van het kind, met respect voor

de oorspronkelijke culturele waarden van de ouders. Dit is echter een proces waarbij ze culturen met elkaar moeten verzoenen en dat moeilijk is om harmonieus te implementeren.

e. De impact van nieuwe technologieën en schermen

De professionals zijn erg ongerust over de impact van de nieuwe technologieën en schermen op de ontwikkeling van de kinderen. Ze merken op dat er minder plaats is voor familiale interacties en dat er sprake is van "ontmenselijking" door het feit dat schermen alomtegenwoordig zijn, waardoor de kinderen niet de noodzakelijke sociale en taalvaardigheden ontwikkelen. Het overmatige schermgebruik zorgt ervoor dat ze zich gedragens "zoals de personages in tekenfilms" en het contact met de werkelijkheid kwijt zijn.

Hoewel de ouders zich wel bewust zijn van dit fenomeen, beschouwen ze de schermen niet altijd als prioritair onder de dagelijkse uitdagingen en kiezen ze vaak voor praktische oplossingen om de kinderen bezig te houden. **In deze omstandigheden komen de aanbevelingen om het schermgebruik te beperken enkel bovenop de andere aanmaningen en vinden ze deze uiteindelijk verwarrend, redundant en tegenstrijdig.**

2) Raakvlakken

a. Een groeiende behoefte aan steun en middelen

Professionals en ouders zijn het over een belangrijke vaststelling eens: **de steeds dringendere nood aan steun en middelen die aan de families zijn aangepast.** De ouders, in het bijzonder, hebben vaak het gevoel dat ze hun verantwoordelijkheden alleen moeten dragen, vooral zij die moeten jongleren met economische en sociaal precaire situaties. De percepties van de professionals bevestigen deze tendens waarbij ze erop wijzen dat er een groeiende vraag naar steun is, voornamelijk sinds de COVID-crisis. Ze zijn het er unaniem over eens dat een toegankelijk ondersteuningsnetwerk zowel voor de ouders als voor de kinderen, belangrijk is. Het creëren van plaatsen waar er naar hen wordt geluisterd en waar ze met anderen in contact kunnen komen wordt gezien als een middel om het isolement van de ouders te doorbreken en de kinderen zelfstandiger te maken. Deze plaatsen zijn essentieel om de ouders een kans te geven om " hun hart te luchten 'en 'te rusten" in een veilige ruimte waar ze hun vertrouwen in zichzelf als ouders kunnen opbouwen.

Bovendien erkennen de professionals en ouders dat **de uitdagingen waarmee de families worden geconfronteerd, hoe langer hoe complexer worden en verschillende gecoördineerde interventies vereisen**. De professionals, die een overzicht van de beschikbare middelen hebben,

dringen erop aan dat het noodzakelijk is om de begeleidingsnetwerken beter te structureren om de aangeboden diensten zo efficiënt mogelijk te maken, wat overeenkomt met een behoefte die de ouders herhaaldelijk hebben geuit.

b. Het belang van de opvoeding en het welzijn van de kinderen

De opvoedingskwestie is ook een groot raakvlak. Zowel de ouders als de professionals geven aan zich zorgen te maken over de toekomst van de kinderen en het slagen van de opvoeding.

De ouders, in het bijzonder, hebben hoge verwachtingen voor de opvoeding van hun kinderen en hopen dat ze de dromen kunnen realiseren die de ouders zelf niet hebben kunnen waarmaken, ook hebben ze vaak het gevoel dat ze er machteloos tegenover staan.

De professionals erkennen deze ambities van hun kant, maar wijzen op de groeiende uitdagingen op schoolvlak en wat het welzijn van de kinderen betreft, in het bijzonder de taal- en motorische achterstand en achterstand op het vlak van educatieve ontwikkeling. De twee groepen zijn het er ook over eens dat **het belangrijk is de kinderen te ondersteunen tijdens hun educatieve traject, maar geven toe dat de huidige systemen niet altijd aan de specifieke behoeften van de families zijn aangepast, voornamelijk niet aan die van kansarme gezinnen of gezinnen met een migratieachtergrond.**

c. Het belang van de ontmoetingsplaatsen om opnieuw contacten te leggen

De professionals en ouders delen ook dezelfde mening over de waarde van de, zowel formele als informele, ontmoetingsplaatsen om de ouder-kindband te versterken.

Deze “open” ruimtes bieden de ouders de kans om hun ervaringen te delen, steun te vinden bij andere ouders en hun vertrouwen in hun rol als ouder te versterken. Deze plaatsen bieden de kinderen ook de kans om sociaal gedrag aan te leren, wat essentieel is voor hun ontwikkeling. De ouders zien deze ruimtes als plaatsen waar ze kunnen herbronnen, terwijl de professionals ze als een efficiënt middel zien om de sociale en familiale banden te herstellen, voornamelijk in kwetsbare situaties.

Conclusies: Op naar een gedeeld ouderschap en een sterkere begeleiding

De analyse van de vlakken waarop de percepties van de professionals en die van de ouders van elkaar verschillen, evenals van de raakvlakken wijst op een centrale bevinding: hoewel hun standpunten vaak verschillen, zijn ze juist heel erg complementair. Deze twee groepen actoren, elk met hun eigen prioriteiten en bezorgdheden, delen een gemeenschappelijke ambitie: de ontwikkeling, de opvoeding en het welzijn van de kinderen waarborgen in een evenwichtige en ondersteunende familiale, lokale en sociale omgeving.

De professionals zorgen voor waardevolle expertise, met name bij het identificeren van stoornissen of ontwikkelingsachterstand, evenals bij het voorstellen van aangepaste oplossingen. De ouders vertalen hun dagelijkse uitdagingen, als centrale spelers in het leven van hun kinderen, dan weer in concrete en directe zaken, in functie van de realiteit van de families. Op het raakvlak van deze twee benaderingen kan er een rijke en constructieve dialoog worden gevoerd waarbij er met de prioriteiten van de ene groep rekening wordt gehouden in de tussenkomsten van de andere groep.

Dit natuurlijke verschil is eigenlijk een opportuniteit: door hun respectieve standpunten te formuleren kunnen de ouders en de professionals samen oplossingen uitwerken die aan de individuele behoeften van de families zijn aangepast.

De professionals spelen een cruciale rol in het structureren van een algemene en coherente begeleiding voor families. Deze begeleiding zou efficiënter kunnen worden door de reële situaties die de ouders beleven meer te integreren en tegelijkertijd hun vaardigheden en rol te valoriseren. Gedeeld ouderschap, waarin elk familielid zijn plaatsje vindt en waarin de professionals de rol van facilitatoren spelen, kan een krachtige hefboom zijn om in te spelen op de educatieve, sociale en emotionele uitdagingen van de kinderen en hun families.

Zo kunnen de professionals en ouders, door hun complementariteit te erkennen en te uiten samenbouwen aan een harmonieuzere familiale omgeving waarin het welzijn en de ontwikkeling van de kinderen een collectieve verantwoordelijkheid wordt.

De families kunnen de ouderschapsuitdagingen niet alleen aangaan in een steeds complexer wordende sociale en economische context. Een sterkere samenwerking tussen ouders, professionals en lokale instellingen is van fundamenteel belang om een omgeving te creëren die bevorderlijk is voor de ontwikkeling en ontplooiing van de kinderen. Door expertise, wederzijdse steun en een aangepast beleid te combineren, wordt het mogelijk om duurzame en inclusieve oplossingen voor alle families uit te bouwen.

1) Enkele actiemogelijkheden voor de professionals

- De ervaringen benutten: het is van cruciaal belang optimaal gebruik te maken van de ervaringen van de ouders en tegelijkertijd duidelijke en toegankelijke uitleg te verschaffen over de bezorgdheden van de professionals. Het samen uitwerken van educatieve doelstellingen, gebaseerd op een wederzijds begrip van de prioriteiten, zou een beter aangepaste begeleiding in de hand kunnen werken.
- Genderstereotypen in het ouderschap doorbreken: door actieve betrokkenheid van de vaders aan te moedigen en hun educatieve en affectieve rol te valoriseren zouden de verantwoordelijkheden van de ouders opnieuw in evenwicht moeten komen. Dit betekent met name dat we meer aandacht moeten besteden aan de representatie van de twee ouderfiguren in de betogen van de professionals.
- Bewust maken van culturele verschillen: interculturele opleidingen aanbieden om families met een migratieachtergrond beter te begeleiden en tegelijkertijd hun specifieke eigenschappen en verwachtingen op het vlak van opvoeding te valoriseren. In interacties met families van verschillende culturele achtergronden is het van fundamenteel belang rekening te houdend met de specifieke opvoedingswaarden en tegelijkertijd een interculturele dialoog te bevorderen. Op deze manier kan er aan de verwachtingen van de families worden voldaan zonder de structurele realiteit van het Belgische onderwijssysteem weg te stoppen.
- Bewust maken van de impact van de nieuwe technologieën: de professionals zouden de families beter kunnen begeleiden door praktische strategieën in te voeren die aangepast zijn aan het omgaan met het schermgebruik zonder nog een schepje bovenop de al talrijke aanmaningen die op de ouders wegen te doen.

2) Aanbevelingen voor de lokale instellingen

De lokale instellingen, met op de eerste plaats de gemeente Schaarbeek en zijn OCMW, kunnen een belangrijke rol spelen om aan de behoeften van de families te voldoen. We kunnen een aantal aanbevelingen en vragen formuleren:

- De strijd aanbinden met het isolement van precaire gezinnen: open gemeenschapsruimtes ontwikkelen en ondersteunen (buurthuizen, centra voor familiehulp) om de families veilige en vrij toegankelijke plaatsen te bieden. Initiatieven ondersteunen die de sociale interacties bevorderen, in het bijzonder in de meeste kwetsbare wijken. De gemeente zou, samen met de steun van het OCMW, multidisciplinaire begeleidingsdiensten voor families kunnenstructureren en coördineren door de toegang tot de bestaande educatieve, sociale en psychologische hulpvoorzieningen te vergemakkelijken.

- De diensten beter toegankelijk maken: door fysieke permanenties in te voeren om de ouders te ondersteunen bij hun stappen en om hun vragen te beantwoorden. De administratieve procedures vereenvoudigen om de hulp toegankelijker te maken. De aanwezigheid van buurtdiensten voor de families verbeteren.
- De institutionele actoren sensibiliseren: interculturele opleidingen organiseren voor de werknemers van de gemeente en voor de professionals om de specifieke eigenschappen van families met een migratieachtergrond beter te begrijpen. Interculturele evenementen promoten om de dialoog tussen de gemeenschappen aan te moedigen. Opleidingen voor de professionals op het terrein en voor vrijwilligers organiseren om ervoor te zorgen dat ze de educatieve en culturele uitdagingen waarmee de families worden geconfronteerd beter begrijpen.
- Meer investeren in preventie: Sterker inzetten op preventieve initiatieven zoals sensibiliseringscampagnes of thematische workshops (schermgebruik managen, voeding, familiaal welzijn).
- Samenwerken met scholen en lokale verenigingen: gezamenlijke projecten invoeren om de families in hun educatieve rol te ondersteunen, zoals buitenschoolse activiteiten of schoolsteundiensten.